

खरीप हंगामातील पिकांना द्या संतुलित खते

डॉ. आदिनाथ ताकटे

खरीप पिकांच्या लागवडीमध्ये योग्य जमिनीत, योग्य वेळी, योग्य अंतरावर पेरणीसह खत व्यवस्थापन अत्यंत महत्त्वाचे आहे. पिकाच्या वाढीसाठी योग्य वेळी, योग्य प्रमाणात, योग्य खतांची मात्रा देणे आवश्यक आहे. माती परीक्षणानुसार खते दिल्यास पीक उत्पादनात वाढ मिळून जमिनीची सुपिकता टिकून राहण्यास मदत होते. खरीपातील प्रत्येक पिकाची खतांची गरज ही वेगवेगळी असते. त्यानुसार संतुलित खत व्यवस्थापन करणे अत्यंत आवश्यक आहे.

कापूस पिकास रासायनिक खतांच्या संतुलित मात्रा द्याव्यात.

सोयाबीन

■ शेणखत किंवा कंपोस्ट खत : हेक्टर १० टन

शिफारशीत रासायनिक खतमात्रा

- ५०:७५:४५ किलो (नत्र:स्फुरद:पालाश) अधिक २० किलो गंधक अधिक २५ किलो झिंक सल्फेट अधिक १० किलो बोरॅक्स प्रति हेक्टर प्रमाणात द्यावे.
- पोक २० ते २५ दिवसांचे असताना सूक्ष्म अन्नद्रव्यांच्या कमतरतेमुळे पिवळे पडण्याची शक्यता असते. त्यासाठी सूक्ष्म अन्नद्रव्याची फवारणी करावी
- शेगा लागण्याच्या अवस्थेत १९:१९:१९, तर शेगा भरण्याच्या अवस्थेत ०:५२:३४ या विद्राव्य खतांची १०० ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यातून फवारणी करावी.
- पेरणीनंतर नवयुक्त खतांचा वापर टाळावा.

मुईमूग

■ शेणखत किंवा कंपोस्ट खत : हेक्टर १० टन.

शिफारशीत रासायनिक खतमात्रा (प्रति हेक्टर)

- २५:५० किलो (नत्र:स्फुरद) अधिक जिप्सम ४०० किलो प्रति हेक्टर प्रमाणात (पेरणीवेळी आणि आऱ्या मुटताना प्रत्येकी २०० किलो प्रति हेक्टर द्यावे)

सूर्यफुल

■ शेणखत किंवा कंपोस्ट खत : हेक्टर १० ते १२ टन.

शिफारशीत रासायनिक खतमात्रा (प्रति हेक्टर)

बागायती लागवड

- ६०:६०:६० किलो (नत्र:स्फुरद:पालाश) किलो प्रति हेक्टर प्रमाणे द्यावे. त्यापैकी नत्राची अर्धी मात्रा म्हणजेच ३० किलो नत्र, तर स्फुरद व पालाशाची संपूर्ण मात्रा पेरणीवेळी द्यावी. उर्वरित नत्राची मात्रा म्हणजेच ३० किलो नत्र पेरणीनंतर २५ ते ३० दिवसांनी द्यावे.
- गंधकाची कमतरता असल्यास गंधक हेक्टर २० किलो प्रमाणे शेणखतात मिसळून द्यावे.

कापूस

■ शेणखत किंवा कंपोस्ट खत : बागायती लागवडीस १० टन, तर कोरडवाहू- बागायती ५ टन प्रति हेक्टर.

शिफारशीत रासायनिक खतमात्रा

- संकरीत कापूस : १००:५०:५० (नत्र:स्फुरद:पालाश) किलो प्रति हेक्टर
- सुधारित कापूस : ८०:४०:४० (नत्र:स्फुरद:पालाश) किलो प्रति हेक्टर
- बी. टी. कापूस : १२५:६५:६५ (नत्र:स्फुरद:पालाश) किलो प्रति हेक्टर

खते देण्याची वेळ

- पेरणीच्या वेळी २० टक्के नत्र आणि स्फुरद, पालाशाची संपूर्ण मात्रा द्यावी. पेरणीनंतर ३० दिवसांनी ४० टक्के नत्र आणि पेरणीनंतर ६० दिवसांनी नत्राची उर्वरित ४० टक्के मात्रा द्यावी.
- तसेच मॅनेशिम, गंधक, लोह, जस्त, मॅगनीज आणि बोरॉन या सूक्ष्म अन्नद्रव्यांची देखील पिकास आवश्यकता असते. त्यासाठी गंधक २० किलो, मॅनेशिम सल्फेट २० किलो, झिंक सल्फेट २५ किलो, बोरॅक्स ५ किलो प्रति हेक्टर प्रमाणे द्यावे.

कोरडवाहू लागवड

■ ५०:२५:२५ किलो (नत्र:स्फुरद:पालाश) प्रति हेक्टर प्रमाणात द्यावे.

तीळ

■ शेणखत किंवा कंपोस्ट खत : हेक्टर ५ टन

शिफारशीत खतमात्रा

- पेरणीवेळी २५ किलो नत्र आणि पीक तीन आठवड्यांचे झाल्यानंतर २५ किलो नत्राची मात्रा द्यावी.
- जमिनीत गंधकाची कमतरता असल्यास पेरणीवेळी हेक्टर २० किलो गंधक द्यावे.

बाजरी

■ शेणखत किंवा कंपोस्ट खत : हेक्टर ५ टन

शिफारशीत खतमात्रा : (प्रति हेक्टर)

- हलकी जमीन : ४०:२०:२० किलो (नत्र:स्फुरद:पालाश)
- मध्यम जमीन : ५०:२५:२५ किलो (नत्र:स्फुरद:पालाश) त्यापैकी पेरणीवेळी नत्राची अर्धी मात्रा (२५ किलो नत्र) आणि संपूर्ण स्फुरद व पालाशाची मात्रा द्यावी. तर उर्वरित नत्राची मात्रा

म्हणजेच २५ किलो नत्र पेरणीनंतर २५ ते ३० दिवसांनी द्यावे.

खरीप ज्वारी

■ शेणखत किंवा कंपोस्ट खत : हेक्टर ५ टन.

शिफारशीत खतमात्रा (प्रति हेक्टर)

- १००:५०:५० किलो (नत्र:स्फुरद:पालाश).
- पेरणीवेळी अर्धे नत्र (५० किलो), संपूर्ण स्फुरद व पालाशा द्यावे. पेरणीनंतर २५ ते ३० दिवसांनी उर्वरित अर्धे नत्र (५० किलो) द्यावे.

तूर

■ शेणखत किंवा कंपोस्ट खत : हेक्टर ५ टन

शिफारशीत खतमात्रा (प्रति हेक्टर)

- पेरणीवेळी २५:५०:०० किलो (नत्र:स्फुरद:पालाश) किंवा १२५ किलो डीएपी प्रति हेक्टर प्रमाणात द्यावे.
- पेरणीच्या वेळी हेक्टर ३० किलो पालाशा म्हणजेच ५० किलो म्युरेट ऑफ पोटॅश दिल्यास पिकामध्ये रोगप्रतिकारक्षमता वाढून उत्पादन वाढण्यास मदत होते.
- पीक ५० टक्के फुलोऱ्यात असताना, १९:१९:१९ या खताची (१ ते २ टक्के) फवारणी करावी.

- मिनिनाचे पाणी योग्य नमेल तर फुलोरा अवस्थेत २ टक्के युरिया (१० लिटर पाण्यात २०० ग्रॅम युरिया) किंवा दाणे भरण्याच्या अवस्थेत २ टक्के पोर्टॅशिम नायट्रेटची (१३:०:४५) एक फवारणी करावी

मूग आणि उडीद

■ शेणखत किंवा कंपोस्ट खत हेक्टर ५ टन.

शिफारशीत खतमात्रा (प्रति हेक्टर)

- २०:४० किलो (नत्र:स्फुरद) किंवा १०० किलो डीएपी पेरणीच्या वेळी द्यावे किंवा युरिया ३० किलो आणि मिंगल सुपर फॉस्फेट २५० किलो प्रति हेक्टर द्यावे. पेरणीच्या वेळी प्रति हेक्टर ३० किलो पालाशा म्हणजेच ५० किलो म्युरेट ऑफ पोटॅश दिल्यास पिकामध्ये रोगप्रतिकारक्षमता वाढून उत्पादन वाढते.
- महत्त्वाची सूचना : १५ जुलैनंतर मूग व उडीद पिकाची पेरणी करू नये.

कुळीय आणि मटकी

■ शेणखत किंवा कंपोस्ट खत हेक्टर ५ टन.

शिफारशीत खतमात्रा (प्रति हेक्टर)

- पेरणीवेळी १२.५:२५ किलो (नत्र:स्फुरद) किंवा ७५ किलो डीएपी प्रति हेक्टर प्रमाणे द्यावे.

चवळी

■ शेणखत किंवा कंपोस्ट खत हेक्टर ५ टन.

शिफारशीत खतमात्रा

- पेरणीच्या वेळी २५:५० किलो (नत्र:स्फुरद) किंवा डीएपी १२५ किलो प्रति हेक्टर प्रमाणे द्यावे.

राजमा

■ शेणखत किंवा कंपोस्ट खत : हेक्टर ५ टन

शिफारशीत खतमात्रा (प्रति हेक्टर)

- पेरणीवेळी ३०:८० किलो (नत्र:स्फुरद) किंवा डीएपी १७० किलो प्रति हेक्टर द्यावे.
- पोक २० दिवसांचे झाल्यावर नत्राचा दुसरा हसा ३० किलो म्हणजेच ७० किलो युरिया प्रति हेक्टर द्यावा.

- डॉ. आदिनाथ ताकटे,
९४०४०३२३८९
(भूद शास्त्रज्ञ, एकात्मिक शेती पद्धती संशोधन प्रकल्प, महात्मा फुले कृषी विद्यापीठ, राहुरी)

कुपन क्र. ३४

सूर्यफुल लागवड क्षेत्रात गंधकाची कमतरता असल्यास हेक्टर २० किलो गंधक शेणखतामध्ये मिसळून द्यावे ?

उत्तर : होय नाही